

Individets rettigheder

AF NASER KHADER

Hvorledes kan samfundet inddrage fler-kulturelle og fler-religiøse aspekter i lovgivningen, samtidig med at den individorienterede lovgivning bevares? Naser Khader diskuterer nødvendigheden af ændringer i Grundloven.

I gennem årene er jeg flere gange blevet stillet spørgsmålet: Synes du, at islamisk lovgivning kommer før dansk lovgivning? Anledningen har ofte været en tragisk historie på forsiden af de danske aviser, hvor en lovovertræder har henvist til Shariaen som begrundelse for sin forbrydelse. Her skal der ikke herske nogen tvivl om, at nej, jeg sætter *ikke* islamisk lov før dansk lov. I Danmark skal dansk lovgivning komme først. Folk stiller den slags spørgsmål, fordi de åbenbart er kommet i tvivl om, hvorvidt folk med islam som religion sætter Shariaen højere end danske lovgivning.

Men som Samia Banos artikel "Muslim and South Asian Women: Customary Law and Citizenship in Britain" med al tydelighed viser, så er det ikke en let opgave at vurdere, hvor grænserne skal gå. Banos (og andres) diskussion af, hvordan forholdet mellem en jødisk, muslimsk osv. lovgivning og den gældende (i hendes tilfælde engelske) lovgivning skal være, er meget relevant. Bano præsenterer bla. forskellige teo-

retikere, som mener, der ikke bør tænkes i majoritets- og minoritetsgrupper, men i diversiteter af forskellige grupper med lige værdi, hvor der er forskellige gældende regler. Men Bano erklærer sig uenig med dem, fordi det i visse tilfælde f.eks. inden for familieinstitutionen kan resultere i modstridende interesser, som går ud over individet (f.eks. mandens ret inden for Shariaen til at påkalde sig skilsmisse uden videre).

Eftersom jeg ikke er jurist, har jeg ikke juristens muligheder for at påpege alle de steder, hvor den danske lovgivning kolliderer en given gruppes lovgivning og rettigheder, og hvor denne gruppes lovgivning kolliderer med individets rettigheder. Men jeg synes, det er på tide, at det bliver diskuteret i Danmark. Nogle viger skræmte tilbage, hvis man nævner, at Danmark er ved at udvikle sig til et multikulturelt samfund, så lad os i stedet forsøge at forholde os til det reelle: at der er kommet flygtninge og indvandrere her til landet gennem en årrække. Hvis vi ikke vil overtræde disse menneskers rettigheder, er det på tide, at vi begynder at diskutere, hvordan vi i Danmark kan have plads til, at man er dansk på forskellige måder, og hvordan alle kan få lige rettigheder.

Jeg har flere gange agiteret for, at vi trænger til en ny grundlov. Der er mange områder, der på nuværende tidspunkt er forældede. Men i denne sammenhæng er det grundlovens beskyttelse af individet, som skal være i fokus. Grundloven skal sikre den enkelte borgers rettigheder på bedste vis, og tydeliggøre, hvilke pligter der hviler på den enkelte.

Jeg mener, det i Danmark er meget vigtigt, at man bevarer den individorienterede lovgivning, mens man samtidig giver ret til at udøve diverse religioner, så længe der ikke foregår handlinger, der strider mod dansk lov. For mig at se vil det være umuligt at lave en lovgivning, hvor flere grupper/samfund på lige fod har lovgivninger, der er ækvivalente i gyldighed. Selv om dette ville være det ultimative multietniske samfund, mener jeg, det er naivt at tro, at

det på nogen måde kunne komme i stand, endsige fungere. Og jeg mener slet ikke, det vil være muligt at opretholde det enkelte individs rettigheder i et sådant samfund. På dette punkt kan jeg kun være enig med Bano i hendes konklusion: hvis man anerkender diverse sædvanelove (dvs. enkelte gruppers lovsæt), vil det i visse tilfælde gå ud over individer, f.eks. etniske minoritetskvinders rettigheder og deres autonomi. Og i sidste ende ville det betyde en indskrænkelse af netop den intenderede forskellighed, pluralisme og integration.

Hvis vi – for at give en særlig gruppe rettigheder – anerkender andre samfunds love, som f.eks. Shariaen, mener jeg, at vi er på meget tynd is. Der vil uvægerligt opstå kollisioner mellem de to lovsæt, idet udgangspunktet for Shariaen er religiøst, mens den danske grundlov er tænkt verdsligt. Shariaen har jo som et af sine formål at tilgodese de forskellige islamiske og traditionelle skikke og rettigheder, som findes.

At grundloven er individorienteret, mens Shariaen er kollektivt orienteret, vil give situationer, hvor man ikke kan beskytte det enkelte individ, der måske *ikke* ønsker at leve ifølge det parallelle lovsæt, selv om individet tilhører den pågældende gruppe. Og Bano har ret i, at det netop er kvinders individuelle rettigheder, der kunne være i farezonen med en aktiv inddragelse af Shariaen i dansk lovgivning. I praksis er det meget sjældent, at Shariaen og dansk lovgivning direkte kolliderer, hvorfor der for mig at se ikke er behov for at indskrive en særlov i en ny grundlov. Mulighederne for at dyrke sin religion, (som det står i grundloven), behøver ikke at være mulighed for f.eks. at bruge en særlig lov til domsafsigelse.

Det er en god pointe hos Bano, at det sjældent er den enkelte muslim, som påkalder sig Shariaen og ønsker, at den skal indgå som ligestillet med engelsk lovgivning, men at det oftest er religiøse partier, grupper eller foreninger. Det viser, at det snare er en samfundsfunderet magttanke, der

ligger bag, end en interesse i individets rettigheder. Det er nemlig et vigtigt aspekt, *hvem* der ønsker ændringerne. Når man gennem lovgivning ønsker at beskytte grupper, som har været udsat for diskrimination, er det i visse tilfælde set, at man på nogle områder giver denne gruppe særrettigheder. For at tilkæmpe sig disse særrettigheder er man bedst i stand påvirke ved at fremstå som en samlet og homogen gruppe. Men denne homogenitet er for mig at se en illusion. Folk med muslimsk baggrund i Danmark er ikke en homogen gruppe, der ønsker de samme ting. Det ses f.eks. på de forskellige regler, som gælder for kvinder og mænd i Shariaen.

Den grundlæggende forskel på mænd og kvinder, der ligger i Shariaen, og som er opstået gennem både religion, sædvane, tradition og kultur, skal efter min mening ikke stadfæstes som lov i Danmark. At forskellene bliver praktiseret, må man tolerere, så længe det ikke går ud over den enkelte. Så længe der ikke sker en krænkelse af den essentielle frihed. Man hører af og til eksempler, hvor grænsen til det uacceptable for mig at se er overskredet.

Jeg synes ikke, man skal kunne påkalde sig islamisk lovgivning, hvis man har overtrådt en kvindes/et andet individs rettigheder. Når kvinder i Shariaen bliver defineret ud fra deres position i forhold til andre (mand, familie, børn etc.) har de ikke de individuelle rettigheder, som ellers er lovfæstet i Grundloven. Det er et eksempel på, at der ville være direkte modstrid mellem en parallel lov og Grundloven. Og det er for mig at se Grundloven, der skal være gældende i dette eksempel.

Og det skal også gælde børn. Det danske forbud mod at revse børn er et godt eksempel på, at den danske lovgivning sidestiller børn og voksne i rettigheder. Og dette gode signal skal ikke fraviges gennem anden lovgivning.

Men jeg vil endnu engang pointere, at det er yderst sjældent, at der sker en kollision mellem Shariaen og et lands grundlov.

Shariaen består i de fleste tilfælde af paragraffer, som tager hensyn til, at samfundet skal fungere og retfærdigheden ske fyldest. Jeg vil mene, at folk er i deres gode ret til at underlægge sig andre lovgivninger og regelsamlinger, når de blot først underlægger sig dansk lovgivning. Jeg mener ikke, man skal blande sig i, når f.eks. jøder vælger at underlægge sig religiøse regler om adskillelse af mælk og kød, eller når muslimer underlægger sig regler om, hvorledes bøn skal foretages; så længe det ikke er i modstrid med dansk lovgivning.

Når alt dette er sagt, skal det dog tilføjes, at en af de dele af Grundloven, som jeg finder helt uomgængelig at ændre, er de paragraffer, som gælder religionsfrihed. I øjeblikket står der i Grundlovens §67, at "borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer overens med deres overbevisning". Grundlovsforfatterne forestillede sig ikke, at religioner, hvor man ikke dyrkede Gud, skulle komme til Danmark. Retten til at dyrke sin religion bør formuleres tydeligt. Der skal være religions*lighed* og ikke blot religions*frihed*. Med til denne religionslighed hører, at man bør overveje statens grumsede forhold til folkekirken, f.eks. hvor pengene skal komme fra (i øjeblikket betales ca. 40% af kirkens udgifter af staten og ikke kun gennem kirkeskatten). Man kunne begynde at oprette et religionsministerium, der skulle afløse det nuværende kirkeministerium.

En ny grundlov skal afspejle samfundets sammensætning. Dagens Danmark er ikke monokulturelt, men flerkulturelt. Hvis man skal hente identitet i Grundloven, skal den også være et samlingspunkt for de medborgere, som er bosat her i landet, men som ikke nødvendigvis har rødder her tilbage til vikingerne.

Jeg håber, det er fremgået af ovenstående, at jeg ikke dermed mener, at andre lovgivninger behøver at blive indskrevet som en del af Grundloven. Hvis vi sørger for at beskytte den enkelte borger, det enkelte in-

divid, i vores grundlov, vil jeg ikke mene, at der er behov for at lade andre lovsæt gælde parallelt med Grundloven.

SUMMARY:

The article contextualizes the debate of customary laws in England into the Danish political landscape. The dilemma in the Danish

debate is the lack of recognition of a much more diversified society composed of different cultural and religious groups. On the other hand it is necessary to maintain the constitution based on individual rights. The article proposes changes in the Constitution as to accept other cultural and religious minority groups.

Naser Khader er cand. polit